

بسم الله الرحمن الرحيم

مشاوره تحصیلی

در آموزش و پرورش ایران

مؤلفان:

عرفان رحیمی، امیر اسعدی

انتشارات تلیاب
www.NashrTelyab.ir

شناسنامه کتاب

عنوان و نام پدیدآورنده: مشاوره تحصیلی در آموزش و پرورش ایران/ عرفان رجبی،

امیر اسعدی

مشخصات نشر: کرمانشاه: : تلیاب (۰۹۱۰۳۵۶۱۳۹۱)

مشخصات ظاهری: وزیری، ۱۳۲ ص

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۵۳-۲۹-۸

موضوع: مشاوره آموزشی

Educational counseling موضوع:

چاپخانه: ۰۲۶۳۴۴۶۰۶۴۸

رده‌بندی کنگره: LB1027/5

رده‌بندی دیویی: ۳۷۱/۳۲

شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۸۴۶۱۴

مؤلف: عرفان رجبی، امیر اسعدی

طراح و صفحه‌آرا: الهام طوری

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰

قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان

شمارگان: ۱۰۰۰

کلیه حقوق این اثر برای «انتشارات تلیاب» محفوظ است.

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۵	فصل اول
۱۵	تعریف مشاوره تحصیلی
۱۶	اهداف مشاوره و راهنمایی
۱۷	ضرورت مشاوره تحصیلی برای دانش‌آموزان
۱۷	ضرورت مشاوره تحصیلی برای والدین
۱۸	ضرورت مشاوره تحصیلی در زمینه جلوگیری از افت تحصیلی
۲۰	ضرورت مشاوره تحصیلی برای تشخیص و هدایت دانش‌آموزان استثنایی
۲۰	ضرورت مشاوره تحصیلی برای دانش‌آموزان تیزهوش و نابغه
۲۱	شرایط انجام مشاوره تحصیلی
۲۱	تاریخچه راهنمایی و مشاوره در جهان
۲۳	راهنمایی و مشاوره در ایران
۲۶	مشاوره
۲۷	استفاده‌های خاص از مشاوره
۲۷	امور مالی
۲۹	شرکت‌های مشاوره‌ای خاص
۲۹	خدمات مشاوره‌ای خاص
۲۹	رسانه‌ها

۳۰	کتاب‌ها
۳۱	مشاوران نظامی - نوعی حمایت نظامی
۳۲	مشاوره تحصیلی
۳۲	تاریخچه
۳۳	استانداردها
۳۳	مدل‌ها
۳۳	مشاوره توسعه
۳۴	مشاوره تجویزی
۳۴	مشاوره سرزده
۳۵	اثر بخشی
۳۶	سبک‌های مشاوره
۳۶	سبک مشاوره رشدی
۳۶	نظریه‌های مشاوره
۳۶	توصیه تجویزی
۳۷	مشاوره توسعه‌ای
۳۸	مشاوره توسعه‌ای است / نیست
۳۸	مشاوره به عنوان آموزش
۳۸	چگونه منطق آموزش خود را پیدا/ایجاد کنیم
۳۹	تکنیک‌ها و روش مطالعه صحیح
۳۹	برنامه‌ریزی مناسب

۴۰	اهمیت مشاوره تحصیلی
۴۰	اهداف مشاوره تحصیلی
۴۱	نقش خانواده در مشاوره تحصیلی
۴۲	مشاوره تحصیلی در مقاطع مختلف
۴۲	مشاوره تحصیلی در دبستان
۴۳	مشاوره تحصیلی دوره اول متوسطه
۴۳	راهنمای تحصیلی در دوره دوم متوسطه
۴۴	ضرورت مشاوره تحصیلی در زمینه انتخاب رشته
۴۴	صرفه‌جویی در هزینه‌ها
۴۵	ندادن برنامه‌ی درسی مشق
۴۵	پیگیر بود
۴۵	برنامه‌های درسی کوتاه‌مدت
۴۶	تسلط به مباحث انگیرشی
۴۹	فصل دوم
۴۹	تعاریف و مفاهیم
۴۹	راهنمایی
۵۱	مشاوره
۵۳	نظریه‌ها و دیدگاه‌ها (تربیت در مکاتب فلسفی)
۵۳	۱- ایدئالیسم (پندار گرایی)
۵۴	۲- رئالیسم (واقع گرایی)

- ۳- ناتورالیسم (طبیعت گرایی) ۵۶
- ۴- پراگماتیسم عمل گرایی ۵۶
- ۵- اگزیستانسیالیسم (هست بودن) ۵۸
- نظریه‌ها و دیدگاه‌ها (روش‌ها و فنون مشاوره) ۵۹
- اقسام روش‌های مشاوره ۵۹
- الف- روش مستقیم ۶۰
- ب - روش غیرمستقیم ۶۱
- اساس این نظریه را راجرز، چنین بیان می‌کند ۶۱
- ج - روش انتخابی ۶۲
- مشاوره به شیوه روانکاوی ۶۳
- مشاوره به شیوه آدلر ۶۳
- مشاوره به شیوه عقلی - عاطفی ۶۴
- مشاوره به شیوه مراجع - محوری ۶۴
- مشاوره به شیوه واقعیت درمانی ۶۵
- مشاوره به شیوه رفتاردرمانی ۶۶
- فلسفه بنیادی نظریه‌ها درباره انسان ۶۷
- ۱- نظریه روانکاوی فروید ۶۷
- ۲- نظریه مراجع محوری ۶۷
- ۳- نظریه رفتاردرمانی ۶۸
- ۴- نظریه شناختی ۶۸

۶۹	محدودیت‌های قابل تأمل در نظریه‌های بنیادی مشاوره و روان‌درمانی
۶۹	۱- رویکرد روانکاوی
۶۹	۲- رویکرد مراجع‌محوری
۶۹	۳- رفتاردرمانی
۷۰	رویکرد شناختی
۷۰	انواع راهنمایی
۷۱	خدمات راهنمایی
۷۲	۱- خدمات اطلاعاتی
۷۳	۲- خدمات ارزیابی
۷۳	۳- خدمت مشاوره‌ای
۷۴	۳- ضرورت فعالیت‌های راهنمایی و مشاوره در مدارس
۷۵	۲- خدمات مشاوره‌ای
۷۷	نقش مشاور در امور تحصیلی
۷۸	۱- ضعف پایه‌ی تحصیلی
۷۸	۲- کمبود یا نبود انگیزه تحصیلی
۷۹	نقش مشاوران در تأمین بهداشت روانی دانش‌آموزان
۸۲	راهنمایی و مشاوره در مقطع ابتدایی
۸۳	ضرورت راهنمایی و مشاوره در دوره راهنمایی تحصیلی
۸۶	نقش معلم در فرآیند مشاوره
۸۶	۱- معلم در نقش شنونده / مشاهده‌گر

- ۲- نقش ارجاع دهنده و پذیرنده ۸۶
- ۳- معلم به مشابه کشف کننده قابلیت ها و توانمندی ها ۸۷
- ۴- معلم تسهیل کننده ارتباطات انسانی ۸۷
- راهنمایی و مشاوره در دبیرستان ۸۷
- پرونده های مشاوره ای ۸۹
- بررسی پرونده های تربیتی ۹۰
- بهداشت روانی ۹۲
- صندوق ارتباط با مشاور ۹۲
- شورای دبیران ۹۳
- اجرای تست ۹۳
- معرفی رشته های دوره متوسطه ۹۴
- هفته مشاغل ۹۶
- فصل سوم ۹۹
- چالش های عمده نظام راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش ایران ۹۹
- شناسایی چالش های اساسی پیش روی نظام راهنمایی و مشاوره جهت تحقق الگوی مطلوب ۱۰۱
- راهنماهای راهنمایی و مشاوره ۱۰۳
- ۱ خردده نظام مدیریت و برنامه ریزی راهبردی ۱۰۴
- الف. طرح های لازم ۱۰۴
- ب: ساختار و تشکیلات سازمانی ۱۰۵

مقدمه

تحولات بی‌حد و حصر در بنیان‌های جوامع که بر اثر حرکت از دوران گذار به سمت زندگی ماشینی و صنعتی رخ داده، به پدید آمدن شکاف‌هایی منجر شده که انسان‌های امروز را ناگزیر از هم‌نوآوری خود با شرایط جدید کرده است. در چنین فضایی، بحران‌هایی پیش روی افراد پدید می‌آید که اگر متوقف نشود دنیای روحی، روانی آن‌ها را متلاطم می‌کند. آسیب‌های اجتماعی و روحی و روانی از جمله طلاق، اعتیاد، خودکشی، مشکلات تحصیلی، اختلافات خانوادگی، نارضایتی شغلی، اضطراب، افسردگی و... محصول تحولات زندگی صنعتی‌اند. مشاوره از تمامی فعالیت‌های اخلاقی تشکیل یافته است که در آن مشاور متعهد، تلاش می‌کند تا به مراجع کمک کند تا به آن دسته از رفتارهایی بپردازد که بتواند به حل مشکلات و مسائل او منجر شوند. از طریق مشاوره و راهنمایی فرد نه تنها وضع فعلی خود را درک می‌کند، بلکه از آنچه که به صورت آن در خواهد آمد نیز آگاه می‌شود. راجرز معتقد است که هدف بیشتر مشاغل یاری‌دهنده که شامل مشاوره و راهنمایی نیز می‌شود، افزایش رشد شخصی و روانی فرد در مسیر رشد اجتماعی

است. انسان تنها موجودی است که با هم‌نوعان خود به تبادل نظر می‌پردازد و برای شناخت و حل مشکلات خود با آنان مشورت و از راهنمایی آنان استفاده می‌کند. راهنمایی و مشورت در طول زندگی آدمیان مطرح بوده و آنان با کسانی که مورد قبول و اعتمادشان بوده مشورت می‌کرده‌اند. با توسعه علوم انسانی و رشد علوم رفتاری به راهنمایی و مشاوره به عنوان شاخه‌ای مستقل از علوم رفتاری توجه شد. امروزه راهنمایی و مشاوره به صورت حرفه‌ای یا ورانه برای کمک به افرادی است که در رشد، سازگاری، تصمیم‌گیری، روابط خانوادگی، مهارت‌های اجتماعی و شیوه زندگی مشکلاتی دارند و مشاوره به این افراد کمک می‌کند تا راه حل مناسبی برای مشکلات بیابند.

نیاز انسان به راهنمایی و مشورت با دیگران در تصمیم‌گیری، انتخاب و بکارگیری راه‌حل‌های مناسب در زندگی بر کسی پوشیده نیست. خصوصاً در سینی که فرد ناچار به انجام انتخاب‌های مهمی است. مسلماً چنین مشاوره و راهنمایی‌هایی کمک شایان توجهی در اقدامات درست و مناسب او خواهد داشت و از خطا رفتن راه‌ها و تصمیمات انتخابی جلوگیری خواهد نمود. بیشتر عدم موفقیت‌ها، شکست و در نیمه راه ماندن‌ها، ناشی از عدم داشتن اطلاعات کافی در زمینه موضوع و انجام انتخاب‌های نادرست است. از این‌رو چنانچه انجام مشاوره در زمینه‌های مختلف مثل مشاوره ازدواج، مشاوره در شرایط بحرانی، مشاوره شغلی و غیره اهمیت دارد در زمینه تحصیلی نیز حائز اهمیت فراوان است.

وظیفه نهاد آموزش و پرورش، در آماده کردن دانش‌آموزانی که نیروی انسانی فردا تلقی می‌شوند، برای مواجهه و سازگاری با مقتضیات قرن بیست و یکم که از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است بسیار حساس و سنگین است. اضطراب، افسردگی، سوء مصرف مواد مخدر، رفتارهای

ناپهنجار، مشکلات تحصیلی، گرایش ارتباط با جنس مخالف از عمده‌ترین مشکلات روانی اجتماعی دانش‌آموزان است، به طوری که بیش از ۳۲ درصد دانش‌آموزان از نوعی مشکل اجتماعی روانی رنج می‌برند. نگاه گسترده به نقش آموزش و پرورش به عنوان عاملی مؤثر در فعلیت بخشیدن به امکانات بالقوه و ذاتی افراد انتقال اندوختهء تجارب گذشتگان ارائه ارزش‌های مطلوب، افزایش معلومات و ایجاد مهارت‌های لازم در افراد برای زندگی و بالاخره تسهیل مسیر حرکت وجودی آدمی به سوی کمال، اهمیت این نهاد اجتماعی را بیش از پیش نشان می‌دهد. بنا براین برای تحقق اهداف تعلیم و تربیت و رشد شخصیت کودکان و نوجوانان باید از خدمات راهنمایی و مشاوره به خوبی استفاده کرد. نقش راهنمایی در آموزش و پرورش افراد به حدی است که عده‌ای از صاحب‌نظران آن را به نوعی تعلیم و تربیت گفته‌اند و بعضی راهنمایی را تسهیل‌کننده جریان تعلیم و تربیت می‌دانند.